
Áldozatvédelem az Európai Unióban a Stratégia előtt és után*

Görgényi Ilona**

Az áldozatok jogairól szóló európai uniós stratégia a 2020-2025 közötti időszakra nézve tartalmazza a követendő elvárásokat. Ennek elfogadása előtt az Európai Parlament, az Európai Bizottság és az Európai Unió Tanácsa is értékelte a 2012/29/EU irányelv végrehajtását. A problémák megoldásának kulcsa az áldozatok jogaira vonatkozó uniós szabályok jobb gyakorlati alkalmazása. Az Európai Bizottság 2022. évben értékelő jelentést tett közzé az áldozatok jogairól szóló irányelv gyakorlati megvalósításával kapcsolatban, amelyek jelentőséggel bírtak az Európa Tanács CM/Rec(2023)2 ajánlásának megalkotásánál is.

Kulcsszavak: áldozatok jogairól szóló európai uniós stratégia, minimumkövetelmények átültetése, áldozatjogi nemzeti stratégiák kimunkálása, együttműködés erősítése az áldozatok jogai érdekében

Victim protection in the European Union before and after the Strategy

The EU strategy on victims' rights sets out the expectations for the period 2020-2025. Prior to its adoption, the European Parliament, the European Commission and the Council of the European Union assessed the implementation of Directive 2012/29/EU. Better practical application of EU rules on victims' rights is key to solving the problems. In 2022, the European Commission published an evaluation report on the practical implementation of the Victims' Rights Directive, which was also relevant for the Council of Europe Recommendation CM/Rec(2023)2.

Keywords: EU strategy on victims' rights, transposition of minimum standards, development of national strategies on victims' rights, strengthening cooperation on victims' rights

<https://doi.org/10.32980/MJSz.2023.2.239>

* A tanulmány a Debreceni Egyetem és az Igazságügyi Minisztérium között létrejött kutatási és oktatásfejlesztési programok: A jogérvényesítés és Jogvédelem útjai (Komplex Kutatás), „A bántalmazott és a bántalmazó jogai a hozzátartozók közötti erőszak megelőzését szolgáló intézményrendszerben - Az áldozatsegítés” témájában létrejött Büntetőjogi munkacsoport keretében készült.

** Professor emerita, Miskolci Egyetem Állam- és Jogtudományi Kar, Büntetőjogi és Kriminológiai Intézeti Tanszék.

Bevezetés

Az áldozatok jogaira vonatkozó, első európai uniós stratégia a 2020-2025 közötti időszakra nézve tartalmazza a követendő elvárásokat.¹ A bűncselekmények áldozatainak támogatása és védelme érdekében már több irányelv került elfogadásra az új évezredben. A legáltalánosabb, az európai uniós áldozatvédelmi politika központi eszköze, a 2012/29/EU irányelv a bűncselekmények áldozatainak jogaira, támogatására és védelmére vonatkozó minimum szabályok megállapításáról, amely rendelkezéseket 2015. november 16. napjáig kellett átültetni az uniós országoknak a nemzeti jogukba.² Ezen irányelv tartalmazza a bűncselekmények valamennyi áldozatának jogait és a tagállamok vonatkozó kötelezettségeit.

1. Az Európai Parlament, az Európai Unió Tanácsa és az Európai Bizottság értékelése a 2012/29/EU irányelv végrehajtásáról, a Stratégia elfogadása előtt

Az Európai Parlament fontos szerepet játszik az áldozatvédelmi irányelv megfelelő alkalmazásának biztosítása terén és 2018-ban jelentést tett közé ezen irányelv végrehajtásáról.³ Az Európai Unió Tanácsának elnöksége az áldozatok jogaival kapcsolatosan un. tervezetet készített 2019-ben.⁴ Az Európai Bizottság pedig 2020. évben jelentést fogadott el⁵, amelyben értékelte, hogy a tagállamok milyen mértékben hozták meg a szükséges intézkedéseket.

Az Európai Parlament 2018. évi jelentése nyomatékossítja⁶, hogy az értékelés lényegét az áldozatok jogairól szóló irányelv alkalmazásának különböző vonatkozásai jelentik, így a tagállami szintű jogi átültető intézkedések, az irányelv helyi szintű gyakorlati végrehajtása, valamint az áldozatok számára nyújtott előnyök és a tapasztalt kihívások.

Az irányelv gyakorlati alkalmazásának hatékonyságát számos körülmény veszélyeztetheti, amelyek közül első helyen kell megemlíteni, hogy egyes tagállamokban nem léteznek áldozatsegítő szolgáltatások, továbbá az „áldozat” fogalmának meghatározása sem egységes, s ezért a nemzeti jogszabályok eltérően biztosítják a védelmet, például a családtagok számára. Annak ellenére, hogy az

¹ Az áldozatok jogairól szóló uniós stratégia (2020-2025), COM(2020) 258 final (a továbbiakban: Stratégia)

² A 2012/29/EU irányelv a bűncselekmények áldozatainak jogaira, támogatására és védelmére vonatkozó minimum szabályok megállapításáról és a 2001/220/IB tanácsi kerethatározat felváltásáról (a továbbiakban: 2012/29/EU irányelv /az áldozatok jogairól szóló irányelv)

³ Jelentés a bűncselekmények áldozatainak jogaira, támogatására és védelmére vonatkozó minimumszabályok megállapításáról szóló 2012/29/EU irányelv végrehajtásáról (2016/2328(INI)), 2018. május 30. (továbbiakban: Európai Parlament 2018. évi jelentése)

⁴ Draft Council Conclusions on Victims' Rights, Council of the European Union, 14056/19, 15.11.2019 (továbbiakban: Tanács 2019. évi következtetései)

⁵ A Bizottság jelentése az Európai Parlamentnek és a Tanácsnak a bűncselekmények áldozatainak jogaira, támogatására és védelmére vonatkozó minimumszabályok megállapításáról és a 2001/220/IB tanácsi kerethatározat felváltásáról szóló, 2012. október 25-i 2012/29/EU európai parlamenti és tanácsi irányelv végrehajtásáról, COM(2020)188 final (továbbiakban: Bizottság 2020. évi jelentése)

⁶ Európai Parlament 2018. évi jelentése, Indokolás: tényösszefoglaló és megállapítások

irányelv 1. cikke valamennyi áldozat számára megkülönböztetés nélkül egyenlő jogokat biztosít. A különösen kiszolgáltatott személyek, illetve a sajátos szükségletekkel rendelkező áldozatok fogalmát és körét pedig széleskörűen kell értelmezni és alkalmazni. A harmadik országbeli állampolgárok és azon uniós polgárok, akik állandó lakóhelyüktől eltérő uniós tagállamban váltak bűncselekmény áldozatává, ugyancsak élvezhetik az ezen tagállam által biztosított jogokat, támogatást és védelmet. Pozitív ugyanakkor, hogy a tagállamok jelentős előrelépést tettek az irányelv 22. cikke szerinti *egyéni elbírálás* terén, bár annak gyakorlati módszerei eltérést mutatnak.

Az Európai Parlament fontos szerepet játszik az irányelv megfelelő alkalmazásának megerősítésére irányuló uniós szintű erőfeszítések előmozdításában és ennek érdekében elő kell segítenie az összhang fokozását az áldozatok jogainak érvényre juttatására szolgáló különféle uniós jogalkotási eszközök között. Azonban az Európai Bizottság, noha az irányelv 29. cikke értelmében 2017. novemberéig teljesítenie kellett volna jelentéstételi kötelezettségeit, ezen határidőig nem értékelte az irányelv átültetését és végrehajtását.

A Tanács 2019. évi következtetéseinek célja, hogy megerősítse az áldozatok jogaira vonatkozó hatályos keretrendszert és tovább fejlessze azt. A dokumentum kiemeli, hogy fontos intenzívebbé tenni az áldozatok jogainak az Európai Unióban történő megerősítésére irányuló munkát, az áldozatokra vonatkozó európai uniós politika fejlesztését. Az áldozatok jogainak a tagállami szinten történő előmozdításában fontos az uniós finanszírozás és az uniós koordináció, valamint a nemzeti koordinációs struktúrák köre. Az áldozatok jogaival kapcsolatos kérdések intézményközi, kormányközi és többdimenziós jellegűek.

Tartalmazza a dokumentum a terrorizmus és az emberkereskedelem áldozatainak hangsúlyozását, továbbá kiemeli annak szükségességét, hogy a kibertérben is biztosított legyen a szabályok alkalmazása és a jogok tiszteletben tartása. Egyet kell érteni azzal - a dokumentumban kiemelt igénnyel, - hogy az un. befagyasztott vagyonnak az áldozat részére történő visszaszolgáltatása fontos lépés az áldozatok elismerése terén, ahogy azzal is, hogy a bűncselekmények elkövetésével okozott károk enyhítése az áldozatok alapvető jogai közé tartozik. Ugyancsak a Tanács következtetéseiben szerepel, hogy szükség van olyan intézkedésekre, amelyek javítják az áldozatoknak mind az igazságszolgáltatáshoz, mind a kárenyhítéshez való jogát.

Az Európai Bizottság már 2013-ban is iránymutatást adott ki annak érdekében, hogy segítse az uniós országokat az áldozatok jogairól szóló irányelv 2015. november 16. napjáig történő átültetésében. A Stratégia elfogadása előtt pedig rövid idővel közzétette a 2020. évi jelentését arról, hogy a tagállamok milyen mértékben tették meg az ahhoz szükséges intézkedéseket, hogy megfeleljenek az áldozatok jogairól szóló irányelvnek. Ezek az intézkedések egyrészt a nemzeti jogba történő átültetést jelentik, másrészt kötelező a tagállamok számára az olyan nem jogalkotási intézkedések megtétele, mint például az általános és speciális áldozatsegítő szolgáltatások kialakítása és annak biztosítása, hogy a szakemberek és az áldozatokkal kapcsolatba kerülő más személyek hatékony képzésben részesüljenek

az áldozatok jogaival és szükségleteivel kapcsolatban.⁷ A Bizottság jelentése a bejelentett nemzeti intézkedések elemzésén, valamint a közölt adatokon alapul.

A Bizottság jelentése az áldozatok jogairól szóló irányelv alapvető rendelkezéseire fókuszál:

Az *áldozat fogalma* és annak megfelelő átültetése különösen fontos, mert magában foglalja a közvetlenül bűncselekmény következtében életét veszített személy családtagjait is, akik e személy elhalálása folytán sérelmet szenvedtek. Ez az érintett személyek irányelv által előírt jogainak alkalmazási köre miatt, különösen a támogatáshoz és a védelemhez való jog gyakorlása miatt jelentős.⁸ Messzemenően egyet kell érteni a Bizottság ezen áldozat fogalmi álláspontjával, amely összecseng az olyan szakirodalmi állásponttal, miszerint a bűncselekmények áldozatainak jogai szempontjából nagyon fontos alapkérdés, hogy ki minősül áldozatnak.⁹

Az *információkhoz való hozzáférés joga* magában foglalja a megértéshez és a megértetéshez való jogot (3. cikk), az áldozatok jogaira vonatkozó tájékoztatáshoz való jogot (4. cikk), a tájékoztatáshoz való jogot az ügyvel kapcsolatos panasztétel esetén (5. és 6. cikk), valamint a tolmácsoláshoz és fordításhoz való jogot (7. cikk).¹⁰

Az *eljárési jogokkal* kapcsolatos számos rendelkezés arra vonatkozik, hogy az áldozatok milyen szerepet töltenek be az adott tagállam büntető igazságszolgáltatási rendszerében. Az áldozatok eljárési jogainak pontos alkalmazási köre tagállamonként más és más.¹¹

Az *áldozatok áldozatsegítő szolgáltatásokhoz való hozzáférése* kapcsán kiemelő, hogy az általános és speciális szolgáltatásoknak bizalmasnak, térítésmentesnek kell lenniük, és az áldozatok érdekét kell szolgálniuk a büntetőeljárást megelőzően, annak folyamán és azt követően.¹²

A *helyreállító igazságszolgáltatás* bevezetésére az irányelv nem kötelezi a tagállamokat, de huszonnégy tagállamban létezik. Az irányelv 12. cikke rendelkezik a biztosítékokhoz való jogról a helyreállító igazságszolgáltatással kapcsolatban. Részletezésre a jelen publikáció 5. pontjában kerül sor.

Az *áldozatok védelemhez való joga* annak biztosítását jelenti, hogy a védelmi intézkedések széles köre álljon rendelkezésre az áldozatok és családtagjaik másodlagos és ismételt áldozattá válással, megfélemlítéssel, valamint megtorlással szembeni védelme érdekében. A tagállamoknak meg kell védeniük az áldozatokat és családtagjaikat a fizikai, érzelmi és pszichológiai sérülésekkel szemben. Fontos a különleges védelmi szükségletekkel rendelkező áldozatok elismerése és a gyermekekről minden esetben vélelmezni kell, hogy specifikus védelmi szükségleteik vannak. Az ilyen védelmi intézkedéseknek elérhetőnek kell lenniük az áldozatok számára a nyomozás és a bírósági tárgyalások során. Számos tagállamban nem ültettek át egy vagy több előírt intézkedést, vagy nem ültették át azokat teljes

⁷ Bizottság 2020. évi jelentése, 1.3. pont

⁸ Bizottság 2020. évi jelentése, 3.1.pont

⁹ G.GASSEL Paul, RAY MORRIS, Michael: Defining 'Victim' Through Harm: Crime Victim Status in the Crime Victims' Rights Act and Other Victims' Rights Enactments University of Utah College of Law Research Paper No. 537 American Criminal Law Review, Date Written: February 21, 2023, Forthcoming, p.1

¹⁰ Bizottság 2020. évi jelentése, 3.2.pont

¹¹ Bizottság 2020. évi jelentése, 3.3.pont

¹² Bizottság 2020. évi jelentése, 3.4.pont

körűen.¹³

A 2012/29/EU irányelv néhány fő rendelkezésének végrehajtásával kapcsolatban, például a tájékoztatáshoz, az áldozatsegítő szolgáltatásokhoz és az áldozatok egyéni szükségleteinek megfelelő védelemhez való hozzáférés tekintetében megállapítást nyert, hogy a legtöbb tagállamban hiányosságokat lehetett megállapítani.¹⁴ Az áldozatok jogairól szóló irányelv felülvizsgálata része a Stratégiának.

A Stratégia kiindulópontja is az – a közelmúltbeli értékelésekre, jelentésekre alapozottan –, hogy a bűncselekmények áldozatai továbbra sem támaszkodhatnak teljes mértékben a jogaikra az Európai Unióban. Fontos az áldozatok jogaira vonatkozó uniós szabályokban lefektetett minimumkövetelmények átültetése, valamint a végrehajtás keretében az általános és szakosodott támogató szolgáltatások létrehozása, a képzés kialakítása és a gyakorlati megvalósítás, a helyes gyakorlatok előmozdításával.

Ahogy a szakirodalomban is rámutattak, az áldozatok bevonása nélkül a büntető igazságszolgáltatási rendszer nem sokat tehet és nem tud rendeltetésének megfelelően működni.¹⁵

2. A Stratégia általános jellemzése, szerkezeti felépítése

Az Európai Bizottság 2020. június 24-én fogadta el az áldozatok jogairól szóló első uniós stratégiáját (2020–2025). A Stratégia nyomatékosítja, hogy a bűncselekmények áldozatainak hatékonyabb támogatása és védelme az Európai Unió valamennyi polgára számára növeli a biztonságot¹⁶. Fő célkitűzés annak biztosítása, hogy európai uniós szinten minden bűncselekmény áldozata hivatkozhasson jogaira és gyakorolhassa azokat. A tagállamok számára javasolt az áldozatjogi nemzeti stratégiák kimunkálása.

A Stratégia kidolgozása érdekében a Bizottság figyelembe vette többek között a Tanács 2019. évi következtetéseit az áldozatok jogairól¹⁷ és az Európa Parlament „Büntetőeljárás jog az Európai Unióban” című, 2018. évi tanulmányát, amely kilenc tagállamból származó reprezentatív minta összehasonlító elemzésén alapul.¹⁸

A Stratégia *öt kulcsfontosságú prioritást* tartalmaz:

- hatékony kommunikáció az áldozatokkal és biztonságos környezet az áldozatok számára a bűncselekmény bejelentéséhez,
- a legkiszolgáltatottabb áldozatok támogatásának és védelmének javítása,

¹³ Bizottság 2020. évi jelentése, 3.6.pont

¹⁴ Bizottság 2020. évi jelentése, 5. pont

¹⁵ L. SATTLER, Patricia: The Crime Victims' Rights Act: Rhetoric or reality? Greenwich Social Work Review, 2020, Vol 1, No 1, pp. 50-51

¹⁶ Stratégia, 4. o.

¹⁷ Council Conclusions on victims' rights, adopted on 3 December 2019. <https://www.consilium.europa.eu/en/meetings/jha/2019/12/02-03/>

¹⁸ European Parliament, Criminal procedural laws across the European Union – A comparative analysis of selected main differences and the impact they have over the development of EU legislation, August 2018,

https://www.europarl.europa.eu/thinktank/en/document.html?reference=IPOL_STU%282018%29604977

- az áldozatok kárenyhítéshez való hozzáféréseinek megkönnyítése,
- az összes releváns szereplő közötti együttműködés és koordináció megerősítése, valamint
- az áldozatokat megillető jogok nemzetközi dimenziójának megerősítése.

Az áldozatok jogaira vonatkozó Stratégia - annak szövegezése értelmében - *kétirányú megközelítésen alapul*: a bűncselekmények áldozatainak jogokkal való felhatalmazásán és az áldozatok jogai érdekében folytatott együttműködésen. Erre alapozottan a *kettős célkitűzés* a bűncselekmények áldozatainak jogokkal történő felhatalmazása és az együttműködés erősítése.

Tartalmilag a bűncselekmények áldozatainak felhatalmazását jelentő első lépcsős megközelítéshez tartozik a prioritások közül az első, a második és a harmadik, az áldozatok jogaiért történő együttműködést tartalmazó második lépcsőhöz pedig a negyedik és ötödik prioritás részletezése.

A Stratégia kiindulási pontja az, hogy a probléma megoldása az áldozatok jogaira vonatkozó uniós szabályok jobb gyakorlati alkalmazásával kezdődik,¹⁹ ezért - a megvalósulás érdekében - felvázolja az Európai Bizottság (uniós szint), a tagállamok (nemzeti szint) és más érdekelték (civil társadalmi szint) által, az ötéves időszakban hozandó/ végrehajtandó intézkedéseket is.

Az Európai Bizottságon belül az *áldozatjogi koordinátor* biztosítja az áldozatok jogaival kapcsolatos fellépések következetességét, hatékonyságát és összehangolja az egyéb uniós szintű intézkedéseket az áldozatok jogainak érvényesülése érdekében. Az áldozatok jogaival foglalkozik és a viták fórumaként működik az un. *áldozatjogi platform*.

3. A bűncselekmények áldozatainak jogokkal való felhatalmazása

3.1. Hatékony kommunikáció az áldozatokkal és biztonságos környezet az áldozatok a számára a bűncselekmény bejelentéséhez. Elvárás, hogy a nemzeti hatóságok biztonságos környezetet biztosítsanak az áldozatok számára a bűncselekmények bejelentéséhez. Ahogy azonban az Európai Áldozatsegítő Szervezet (VSE)'VOCIARE' jelentésében is szerepel, az áldozatok igen gyakran nincsenek tisztában a jogaikkal.²⁰ Másfelől az erőszakos bűncselekmények áldozataival kapcsolatban az Alapjogi Ügynökség (European Union Fundamental Rights Agency) arra a következtetésre jutott, hogy azok a hatóságok és személyek, akiknek tájékoztatniuk kellene az áldozatokat a jogaikról, gyakran nem rendelkeznek az ehhez szükséges megfelelő képzettséggel. A ténylegesnél kevesebb bűncselekmény bejelentése komoly probléma, különösen a függőségi viszonyban levők esetén. Mind az elkövetőtől, mind a büntetőeljárársban való részvétel negatív következményeitől való félelem gyakran gátolja az áldozatokat a feljelentés megtételében.

A bűncselekmény bejelentése fokozottan nehéz a gyermek áldozatok és a fogyatékossgal élő vagy hátrányos helyzetű áldozatok számára. A velük

¹⁹ Stratégia, 3. o.

²⁰ Victim Support Europe, VOCIARE Synthesis Report, 4., pp. 24-30.

kapcsolatba kerülő szakembereknek, például egészségügyi dolgozóknak vagy pedagógusoknak a megfelelő kezelésre irányuló speciális képzésben kellene részesülniük, annak érdekében, hogy az áldozatok sajátos szükségleteinek megfelelően tudjanak kommunikálni velük.²¹

Uniós kampányra kerül sor egyrészt az áldozatok jogaival kapcsolatos tudatosság felkeltésére, másrészt a speciális szükségletekkel rendelkező áldozatok támogatásának és védelmének előmozdítására. A képzési programok támogatásával előmozdítható lenne az áldozatok jogaira és szükségleteire irányuló jobb kommunikáció.

3.2. A legkiszolgáltatottabb áldozatok támogatásának és védelmének javítása. A Stratégia határozottan fókuszál a bűncselekmények valamennyi áldozatára, ugyanakkor hangsúlyt fektet a legsebezhetőbb áldozatokra. A Stratégia szerint is a legkiszolgáltatottabb áldozatok a nemi erőszak áldozatai, a gyermek/gyermekkorú áldozatok, az idős áldozatok, a fogyatékossgal élő áldozatok, a terrorizmus áldozatai, az emberkereskedelem áldozatai, a gyűlöletbűncselekmények áldozatai, akik számára problémákat jelenthet mind a bűncselekmény miatti feljelentés és a büntetőeljárásban való részvétel, mind a bűncselekmény következményeinek, illetve a másodlagos viktimizációnak a feldolgozása.²² A cél az áldozatok jogaira vonatkozó szabályok hatékonyabb gyakorlati alkalmazása. Szükséges esetben a Bizottság javasolni fogja az áldozatok jogaira vonatkozó uniós szabályozás szigorítását.

3.3. Az áldozatok állam általi kompenzációhoz való hozzáféréseinek megkönnyítése. A 2004/80/EK irányelv a bűncselekmények áldozatainak kárenyhítéséről²³ lehetővé teszi az állam általi kompenzációhoz való hozzáférést olyan esetekben, amikor a szándékos erőszakos bűncselekményt nem az áldozat szokásos tartózkodási helye szerinti országban, hanem más uniós tagállamban követték el. Az áldozatot megilleti a kérelem benyújtásának joga a lakóhely szerinti tagállam hatóságához vagy más szervéhez.²⁴ A kárenyhítést azon tagállam illetékes hatósága fizeti ki, amelynek területén a bűncselekményt elkövették.²⁵

A fenti irányelv előírja, hogy valamennyi tagállamban rendelkezzenek olyan állami kompenzációs rendszerrel, amely a területükön szándékosan elkövetett erőszakos bűncselekmények áldozatainak igazságos és megfelelő kárenyhítést biztosít.²⁶ A határokon átnyúló bűncselekmények esetén az állam általi kompenzációhoz való hozzájutás a vonatkozó tagországi szabályozásokon alapul.²⁷ A 2004/80/EK irányelv értelmében a fenti bűncselekmények áldozata kompenzációt igényelhet attól az európai uniós országtól, amelyben a bűncselekményt elkövették, ha ott él (nemzeti esetkör) vagy egy másik európai uniós tagállamban (határokon átnyúló esetkör).

²¹ Stratégia, 5.o.

²² Stratégia, 2.o.

²³ Tanács 2004/80/EK irányelve a bűncselekmények áldozatainak kárenyhítéséről (továbbiakban: 2004/80/EK irányelv)

²⁴ 2004/80/EK irányelv, 1.cikk

²⁵ 2004/80/EK irányelv, 2.cikk

²⁶ 2004/80/EK irányelv, 12.cikk (2)bek.

²⁷ 2004/80/EK irányelv, 12.cikk (1)bek.

A tagállamok létrehozhatnak vagy kijelölhetnek egy vagy több hatóságot vagy más szervezetet (támogató hatóságok). A szokásos lakóhelynek megfelelő uniós ország hatósága közvetlenül továbbítja a kérelmet a bűncselekmény elkövetésének megfelelő uniós országban működő hatóságnak (döntéshozó hatóság), amely a kérelem elbírálásáért és a kárenyhítés kifizetéséért felelős.

Az irányelv *központi kapcsolattartó pontokat* tömörítő rendszert is létrehoz az egyes uniós országokban a határokon átnyúló tényállások esetében történő együttműködés elősegítésére. A kapcsolattartó pontok képviselői rendszeresen üléseznek.

A Bizottság a hozzáférés megkönnyítése érdekében elfogadta a 2006/337/EK bizottsági határozatot²⁸, amely szabványosított formanyomtatványokat állapított meg a kompenzációs kérelmek és határozatok továbbításával kapcsolatban. Az elkövető általi reparációról, jóvátételről szóló határozat megszerzésének jogát a 2012/29/EU irányelv tartalmazza.

2017. évben Jean-Claude Juncker elnök Joëlle Milquet nevezte ki a bűncselekmények áldozatainak kompenzációjával foglalkozó különleges tanácsadójának. Megbízata magában foglalta egy jelentés elkészítését arról, hogyan lehetne javítani a bűncselekmények áldozatai számára a kompenzációhoz való hozzáférést. „Az áldozatok jogainak megerősítése: a kompenzációtól a jóvátételig” című, 2019. évi jelentés²⁹ elemzi az áldozatok jogainak nemzeti és uniós szintű védelme terén bevált gyakorlatokat. Ezenkívül ajánlásokat tartalmaz, hat tematikai megközelítésben: az együttműködés erősítése, az információkhoz hozzáférés, a képzés, az állam általi kompenzáció, reparáció az elkövető által és az áldozatsegítő szolgáltatásokhoz való hozzájárulás. 2019. márc. 11-én, a terrorizmus áldozatainak 15. európai napja alkalmából került bemutatásra. A jelentés rávilágít arra, hogy az áldozatok gyakran nehezen jutnak igazságszolgáltatáshoz és kapnak kompenzációt/ jóvátételt, az információhiány, az elégtelen támogatás, a túlságosan korlátozó jogosultsági kritériumok vagy az eljárási akadályok miatt. Azoknak a személyeknek, akik egy másik uniós országba utazva válnak bűncselekmény áldozataivá, még nehezebb az igényük érvényesítése.

4. Az áldozatok jogai érdekében folytatott együttműködés

4.1. Az összes releváns szereplő közötti együttműködés és koordináció megerősítése. A Stratégia nyomatékosítja, hogy az uniós szintű koordináció megerősítésének elsődleges célja annak biztosítása, hogy az összes releváns szereplő együtt működjön az áldozatok igazságszolgáltatáshoz való hozzáféréseinek biztosítása érdekében. Az áldozatok jogaira vonatkozó uniós szabályok értelmében a

²⁸ Bizottság 2006/337/EK határozata az áldozatoknak kárenyhítésről szóló 2004/80/EK tanácsi irányelv alapján a kérelmek és határozatok cseréjére használt formanyomtatványok létrehozásáról

²⁹ Strengthening victims' rights: from compensation to reparation. For a new EU Victims' rights strategy 2020-2025, Report of the Special Adviser, J. Milquet, to the President of the European Commission, Jean-Claude Juncker – March 2019. https://ec.europa.eu/info/sites/default/files/strengthening_victims_rights_-_from_compensation_to_reparation.pdf

bűncselekmények valamennyi áldozatát el kell ismerni, tisztelettel, szakértelemmel, személyre szabottan és megkülönböztetésmentes módon kell velük bánni. Nemzeti szinten pedig elengedhetetlen mindazoknak a személyeknek a tömörítése, akik az áldozatokkal kapcsolatba kerülnek (a rendőrség, az igazságügyi hatóságok, a bírósági alkalmazottak, az áldozatsegítő szolgálatok, a gyakorlati szakemberek és a kárenyhítés területéért felelős hatóságok). A nemzeti hatóságok és a civil társadalom, többek között az áldozatsegítő nem kormányzati szervezetek közötti szoros együttműködés elengedhetetlen. A tagállamoknak az áldozatok jogaira vonatkozó nemzeti stratégiákat kell létrehozniuk.³⁰

4.2. Az áldozati jogok nemzetközi dimenziójának megerősítése. A Stratégia nyomatékosítja, hogy az Európai Uniónak többet kell tennie a bűncselekmények áldozatainak védelme érdekében. Az áldozatok jogairól szóló első uniós stratégia az öt éves időszakban megvalósítandó átfogó intézkedésekről rendelkezik. Ezek az intézkedések várhatóan javítják az áldozatok jogainak védelmét, többek között a sajátos szükségletekkel rendelkező áldozatok igényeit is, azok kellő figyelembevételével.

A Stratégiának a fenti alcímhez kapcsolódó 5. pontja elsősorban a kiemelt áldozati csoportokra fókuszál, így például a nőkkel szembeni erőszak minden formájának megelőzésére és megszüntetésére, a gyűlölet- bűncselekmények, a terrorizmus, a szervezett bűnözés, és az újabb nemzetközi irányt követve, a környezeti bűnözés áldozatainak támogatására, valamint a gyermek áldozatok és a fogyatékossgal élő áldozatok megsegítésére.

Az Európai Unió tervezett, kulcsfontosságú intézkedései között szerepel az Egyesült Nemzetek Szervezetével és az Európa Tanáccsal folytatott együttműködés megerősítése az áldozatok jogaira vonatkozó szigorú nemzetközi normák megvalósításának előmozdítása érdekében, amely együttműködés különösen szükséges a bűncselekmények áldozatainak széles körét érintő helyreállító igazságszolgáltatás alkalmazásának elősegítése érdekében.

5. A helyreállító igazságszolgáltatás európai uniós értékelése

Az áldozatokról szóló irányelv, - amely az áldozatoknak a büntetőeljárásban való jogállásáról szóló kerethatározat helyébe lépett, - az első uniós jogszabály a helyreállító igazságszolgáltatásról, valamint az első olyan uniós jogi aktus, amely a közvetítés/ mediáció helyett a helyreállító igazságszolgáltatást tartalmazza.

A „helyreállító igazságszolgáltatás” terminológia előfordulásai az irányelvben: a preambulum (46) bekezdésén és benne a helyreállító igazságszolgáltatás formáinak példálódzó felsorolásán túlmenően, fogalommeghatározásként megtalálható a 2. cikk (1) bek. d) pontjában, továbbá az illetékes hatósággal való első kapcsolatfelvételtől kezdve történő tájékoztatáshoz való jogként a 4. cikk j) pontjában és a 12. cikkben, amely utóbbinak a címe a helyreállító igazságszolgáltatási szolgáltatások keretében igénybe vehető biztosítékokhoz való

³⁰ Stratégia, 4. pont

jog³¹. A 25. cikk pedig azt tartalmazza, hogy a helyreállító igazságszolgáltatás gyakorlóinak megfelelő képzésben kell részesülniük, annak érdekében, hogy a helyreállító igazságszolgáltatást pártatlan és professzionális módon nyújtsák.

Európában jogi szinten az irányelv az első, amely a „helyreállító igazságszolgáltatás” fogalom használatára fókuszál. Összehasonlítva a kerethatározat „közvetítő eljárás” fogalmát³² a fenti irányelv „helyreállító igazságszolgáltatás” fogalmával³³, az utóbbi megfelelő definícióként értékelhető. Abból eredően azonban, hogy ezen irányelv az áldozatok jogaira és védelmére fókuszál, a helyreállító igazságszolgáltatás kapcsán nincs tekintettel az elkövetőkre, akik a másik fontos pillért jelentik az áldozatok mellett. Fontos a helyreállító igazságszolgáltatás háromszögére történő fókuszálás, azaz az áldozatokon túlmenően az elkövetők és a releváns harmadik személyek/ közösség figyelembevétele.³⁴

Az áldozatok jogairól szóló irányelvhez hasonlóan a Stratégia is tartalmazza a helyreállító igazságszolgáltatást és elismeri szerepét abban, hogy az áldozatok, - amennyire lehetséges – felépüljenek a bűncselekmény következményeiből³⁵. Kimondja továbbá, hogy a helyreállító igazságszolgáltatási szolgáltatások biztonságos környezetet biztosítanak az áldozatok számára a véleménynyilvánításhoz és a gyógyulási folyamatuk támogatásához³⁶. A Victim Support Europe VOCIARE-jelentésére utalva hangsúlyozásra került, hogy a gyakorlatban a szakemberek és az áldozatok nem tudnak a helyreállító igazságszolgáltatási szolgáltatásokról³⁷. „Ezért elengedhetetlenül fontos, hogy a tagállamok kiemelkedő színvonalú helyreállító igazságszolgáltatási szolgáltatásokat biztosítsanak és gondoskodjanak a helyreállító igazságszolgáltatási szakemberek képzéséről. E szolgáltatások potenciális előnyei a helyreállító igazságszolgáltatási szolgáltatások tagállamokon belüli rendelkezésre állásától, hozzáférhetőségétől és színvonalától függnek.”³⁸ Továbbá az Európai Bizottság kulcsfontosságú intézkedései körében hangsúlyozza az uniós finanszírozás biztosítását, többek között a helyreállító igazságszolgáltatási szolgáltatások előmozdítása érdekében.³⁹

³¹ A helyreállító igazságszolgáltatásról részletesebben: GÖRGÉNYI, Ilona: Aktualitások és kihívások a helyreállító igazságszolgáltatásban. *Miskolci Jogi Szemle*, 16(5), 154-167. <https://doi.org/10.32980/MJSz.2021.5.1463> 2021/3. különszám, 157.o.

³² 2001/220/IB kerethatározat 1. cikk e) pont: A „büntetőügyekben folytatott közvetítés” a büntetőeljárás előtt vagy alatt a tárgyalásos megegyezés keresése a sértett és bűncselekmény elkövetője között egy szakember közvetítésével.

³³ 2012/29/EU irányelv 2. cikk (1) d) pont: „helyreállító igazságszolgáltatás” bármely olyan eljárás, amelynek keretében az áldozat és az elkövető – önkéntes beleegyezésük esetén – pártatlan harmadik fél segítségével aktívan részt vehet a bűncselekmény kapcsán felmerülő kérdések rendezésében.

³⁴ Uo. 14-15., PALI, Brunilda: Restorative Justice in the Victims’ Directive. Survey Results. *European Forum for Restorative Justice*, 2017. <https://www.euforumrj.org/sites/default/files/2020-01/rj-in-the-vd-efrj-survey-report.pdf>, p. 6

³⁵ Stratégia, Bevezetés, 4.o.

³⁶ Stratégia 1. pont: Hatékony kommunikáció az áldozatokkal és biztonságos környezet az áldozatok számára a bűncselekmény bejelentéséhez, 7.o.

³⁷ Stratégia, 7.o.

³⁸ Stratégia, 7-8.o.

³⁹ Stratégia, 9.o.

Nincs tekintettel azonban a Stratégia az Európa Tanácsnak a büntetőügyekben történő helyreállító igazságszolgáltatásról szóló CM/Rec(2018)8 ajánlására⁴⁰, illetve annak kommentárjára⁴¹. Annak ellenére, hogy az Európai Fórum a Helyreállító Igazságszolgáltatásért (European Forum for Restorative Justice, az EFRJ) elnevezésű szakmai szervezet a hivatkozott ajánlást a legfejlettebb és leginnovatívabb jogi eszköznek tartja nemzetközi szinten a helyreállító igazságszolgáltatással kapcsolatban⁴².

Fontos fejlemény, hogy az EFRJ is értékelte az áldozatok jogairól szóló irányelvet és felmérést végzett a „Helyreállító igazságszolgáltatás az áldozatokról szóló irányelvben” címmel, amelynek eredményeit közzétette⁴³.

A téma aktualitásának hangsúlyozása érdekében kiemelését igényel, hogy a *Kyoto Deklaráció*⁴⁴, amelynek megvitatására az ENSZ 14. Bünmegelőzési és Büntető Igazságszolgáltatási Kongresszusán, 2021. évben került sor, a helyreállító igazságszolgáltatással kapcsolatban szintén fontos kiemeléseket tartalmaz.

Nagy jelentőséggel bír továbbá az Európa Tanács Igazságügyi Miniszterei által, ugyancsak 2021-ben megalkotott és elfogadott *Veneczi Deklaráció*, a helyreállító igazságszolgáltatás szerepéről a büntetőügyekben.⁴⁵ A dokumentum megismétli a CM/Rec(2018)8 ajánlás alapvető elemeit és meghatározza a helyreállító igazságszolgáltatás előnyeit. A helyreállító igazságszolgáltatás az áldozatok és az elkövetők, valamint más érintett felek és a tágabb közösség önkéntes alapon történő részvételén alapul. Felszólítják a kormányokat az ösztönzésre, a széles körű alkalmazásra, mind a büntetőeljárások mellett, mind annak alternatívájaként. A tagállamoknak nemzeti cselekvési terveket kell kidolgozniuk az ajánlás végrehajtása érdekében. A deklaráció azt is előírja, hogy a helyreállító igazságszolgáltatást a felsőoktatásban tanítani kell.⁴⁶

⁴⁰ Recommendation CM/Rec(2018) 8 of the Committee of Ministers to member States concerning restorative justice in criminal matters,

⁴¹ Commentary to Recommendation CM/Rec(2018) 8 of the Committee of Ministers to member States concerning restorative justice in criminal matters (továbbiakban: CM/Rec(2018)8 ajánlás)

⁴² Position Paper on the Evaluation of the Restorative Justice provisions of the Victims' Rights Directive. European Forum for Restorative Justice. https://www.euforumrj.org/sites/default/files/2021-10/European_Forum_for_Restorative_Justice-evaluation_of_RJ_in-the_VRD.pdf

⁴³ Position Paper on the Evaluation of the Restorative Justice provisions of the Victims' Directive. European Forum for Restorative Justice. https://www.euforumrj.org/sites/default/files/2021-10/European_Forum_for_Restorative_Justice-evaluation_of_RJ_in-the_VRD.pdf , Effectiveness of restorative justice practices An overview of empirical research on restorative justice practices in Europe 2017, EFRJ. <https://www.euforumrj.org/sites/default/files/2019-11/a.2.7-effectiveness-of-restorative-justice-practices-2017-efrj.pdf>

⁴⁴ Kyoto Declaration on Advancing Crime Prevention, Criminal Justice and the Rule of Law: towards the achievement of the 2030 Agenda for Sustainable Development, 14th UN Crime Congress on Crime Prevention and Criminal Justice, Kyoto, 7–12, March 2021

⁴⁵ Venice Declaration on the Role of Restorative Justice in Criminal Matters, Ministers of Justice of the Council of Europe Member States, 2021. [https://rm.coe.int/venice-ministerial-declaration-eng-4-12-2021/1680a4df79\(2022.03.12.\)](https://rm.coe.int/venice-ministerial-declaration-eng-4-12-2021/1680a4df79(2022.03.12.))

⁴⁶ D MARDER, Ian – MASOPIST SACHOVA, Petra: How the Venice Declaration Contributes to the International Restorative Justice Framework. <https://www.euforumrj.org/en/how-venice-declaration-contributes-international-restorative-justice-framework>

6. Az Európai Unió és az Európa Tanács legújabb tevékenységei az áldozatok jogai és azok érvényesítése terén

Az *Európai Unióban* az áldozatok jogainak megerősítése és az áldozatközpontú igazságszolgáltatás érdekében az áldozatok jogairól szóló irányelv a hatályba lépésétől kulcsfontosságú. Azonban a gyakorlati alkalmazása során számos hiányosságot állapítottak meg.

Erre figyelemmel megbízták az Európai Bizottságot, hogy értékelje, szükséges-e a bűncselekmények áldozatainak jogaira, támogatására és védelmére vonatkozó minimumszabályok megállapításáról szóló 2012/29/EU irányelv (VRD) felülvizsgálata, és ha igen, tegyen javaslatot a szükséges módosításokra.

A megállapításokat az áldozatok jogairól szóló irányelvre vonatkozó 2022. évi értékelő jelentés tartalmazza⁴⁷. A felülvizsgálat teljes mértékben az áldozatok jogairól szóló uniós stratégiával összhangban történt.

Az értékelés szerint számos aggály merül fel az irányelv gyakorlati végrehajtásával kapcsolatban. Ez különösen igaz az áldozatok információhoz való hozzáféréseire, valamint az áldozatok támogatáshoz és védelemhez való hozzáféréseire egyéni szükségleteiknek megfelelően. Számos jogsértési eljárás indult egyes tagállamok ellen az irányelv nemzeti jogukba való hiányos átültetése miatt⁴⁸.

Az értékelő jelentés összesítése értelmében az áldozatok jogairól szóló irányelv kielégítően koherens, összhangban áll más jogszabályokkal és összességében javította az áldozatok biztonságát. Azonban az értékelés rámutatott az áldozatok jogairól szóló irányelvben foglalt egyes jogokkal kapcsolatos konkrét problémákra, amelyek célzott javítást igényelnek⁴⁹.

Az Európai Bizottság annak biztosítása érdekében, hogy az áldozatok a tényleges szükségleteik, valamint az igazságszolgáltatás legújabb fejleményei alapján teljes mértékben élhessenek jogaikkal, a felülvizsgálatra alapozva a 2012-ben elfogadottaknál szélesebb körű minimumszabályokat javasolt. Ezeknek a minimumszabályoknak a tagállamok bevált gyakorlatain kell alapulnia.

A hatásvizsgálatban javasolt módosítások a következők elérésére alkalmasak: az áldozatok tájékoztatáshoz való hozzáféréseinek jelentős javítása; a védelmi intézkedések jobb összehangolása az áldozatok szükségleteivel, a kiszolgáltatott áldozatok biztonságának garantálása érdekében; a kiszolgáltatott áldozatok szakszolgálatokhoz való hozzáféréseinek javítása; az áldozatok hatékonyabb részvétele a büntetőeljárásban; valamint az elkövető által nyújtandó kártérítéshez való

⁴⁷ Commission staff working document evaluation of Directive 2012/29/EU of the European Parliament and of the Council of 25 October 2012 establishing minimum standards on the rights, support and protection of victims of crime, and replacing Council Framework Decision 2001/220/JHA, SWD(2022) 179 final (a továbbiakban: Commission staff working document evaluation), 2022.06.28.

⁴⁸ Commission staff working document evaluation, 2022, point 1.1.

⁴⁹ Proposal for a Directive of the European Parliament and of the Council amending Directive 2012/29/EU establishing minimum standards on the rights, support and protection of victims of crime, and replacing Council Framework Decision 2001/220/JHA, COM/2023/424 final, Explanatory Memorandum(a továbbiakban: Explanatory Memorandum) point 1.

hozzáférés megkönnyítése minden esetben, beleértve a nemzeti és a határokon átnyúló ügyeket is⁵⁰.

A javaslatokat az elkövetők jogaira figyelemmel is értékelték. Nyomatékosítva, hogy az irányelv megfelelő végrehajtásának biztosítása érdekében magyarázó dokumentum is szükséges.

Az áldozatok jogairól szóló irányelv módosítására vonatkozó javaslatok 2023. július 12-én kerültek elfogadásra, amelyek a következő rendelkezéseket célozzák meg⁵¹:

- Az áldozatok információkhoz való hozzáféréseinek és a bűncselekmények feljelentése lehetőségeinek javítását célzó rendelkezések (3a., 5a. és 26a. cikk)
- A veszélyeztetett áldozatok, köztük a gyermekek számára a szaksegítséghez való hozzáférést megkönnyítő rendelkezések (9. cikk (1) bekezdés, 9a. cikk és 24. cikk)
- Az áldozatok igazságszolgáltatáshoz és kártérítéshez való hatékonyabb hozzáférését biztosító rendelkezések (10a. és 10b. cikk)
- Az áldozatvédelmi intézkedéseknek az áldozatok szükségleteivel való jobb összehangolására irányuló rendelkezések, a veszélyeztetett sértettek biztonságának garantálása érdekében (22. és 23. cikk)
- Az elektronikus kommunikáció használata (26b. cikk)
- A fogyatékossgal élő áldozatok jogai (26c. cikk)
- Az áldozatok jogorvoslathoz való joga (26d. cikk)
- A nők elleni erőszak és a kapcsolati erőszak áldozataira vonatkozó speciális kötelezettségek (27a. cikk)
- Az áldozatok jogaira vonatkozó adatok háromévenkénti gyűjtésére irányuló követelmény (28. cikk).

Az *Európa Tanács* a közelmúltban szintén jelentős lépést tett az áldozatok helyzetének jobbítása érdekében. 2023. március. 15-én elfogadták a Miniszteri Bizottságnak a bűncselekmények áldozatai jogairól, a részükre nyújtandó szolgáltatásokról, valamint a támogatásukról szóló CM/Rec(2023)2 ajánlását⁵², amely felváltja a bűncselekmények áldozatainak segítéséről szóló Rec(2006)8 ajánlást. Az új dokumentum annak eredménye, hogy az áldozatok jogai, a nemzeti és nemzetközi jogszabályok és a kapcsolódó gyakorlat az áldozatok helyzetének, szükségleteinek jobb megértését eredményezték. Az áldozatok jogait nemcsak a büntetőeljárás során, hanem azt megelőzően, azt követően vagy attól függetlenül is előmozdítja. Ezért részletesebb útmutatást nyújt az áldozatok jogainak bővítéséhez és érvényesítéséhez.

⁵⁰ Explanatory Memorandum, point 3.

⁵¹ Explanatory Memorandum, point 4.

⁵² Recommendation CM/Rec(2023)2 of the Committee of Ministers to member States on rights, services and support for victims of crime (a továbbiakban: Recommendation CM/Rec(2023)2), <https://rm.coe.int/cm-rec-2023-2e-eng-recommendation-trafficking/1680ab4922>

Az ajánlástervezet kidolgozása során az Európai Unió áldozatjogi irányelvének rendelkezéseit, az azzal kapcsolatos módosítási elképzeléseket választották kiindulási pontként és azokat kiegészítették az EU, az ENSZ kapcsolódó és az Európa Tanács egyéb vonatkozó iránymutatásaival⁵³. Az ajánlás és a magyarázó jelentés/ indokolás kidolgozásához négy stratégiai döntést határoztak meg: a) részletesebb ajánlástervezet és magyarázó jelentés kidolgozása a 2006. évi ajánlás frissítése érdekében, b) a jelenlegi nemzetközi és regionális jogi eszközök kiindulási pont, c) a jelenlegi nemzetközi és regionális eszközök túllépése, d) információk a magyarázó jelentésben.⁵⁴

7. Záró gondolatok a kölcsönhatásra figyelemmel

Az Európa Tanács CM/Rec(2023)2 ajánlásának szövegezésénél a 2012/29/EU áldozatjogi irányelv és annak módosítási javaslatai több vonatkozásban is jelentőséggel bírtak, így különösen: a) az áldozat fogalmának egyértelműbb és pontosabb meghatározása⁵⁵, b) a családtagok definiálása⁵⁶, c) a gyermek fogalma és a kiszolgáltatót (gyermek) áldozatokra koncentráció⁵⁷, d) a büntetőeljárás fogalma.⁵⁸

Az EU áldozatokról szóló irányelvnek és a Rec(2006)8. sz. ajánlásnak az ötvözeete mutatkozik meg például a megértéshez és megértetéshez való jog körülírásában⁵⁹, az információhoz való jog meghatározása kapcsán.⁶⁰

Továbbá az új ajánlásnak az áldozatok hivatalos panasztételhez és a hatóságok értesítéséhez való jogáról rendelkező 7. cikke magában foglalja az EU áldozatokról szóló irányelvnek vonatkozó szövegét, ahogy a 8. cikk első és negyedik bekezdése is az irányelvvel összhangban került megszövegezésre, az áldozatoknak az ügyekkel kapcsolatos információkhoz való jogaival kapcsolatban. A jelenlegi, 10. cikk szerinti meghallgatáshoz való jogot a 2006. évi ajánlás nem tartalmazta, de az EU-irányelv rendelkezései kihatással voltak a jelenlegi szabályozásnál. A költségtérítéshez és a tulajdon visszaszolgáltatásához való jogot rögzítő 11. cikke az új ajánlásnak az EU-irányelv 14. cikkéhez kapcsolódik. A költségmentességhez való jog kapcsán a jelenlegi 12. cikk (1) bekezdés szövege is hasonló az EU-irányelv 13. cikkéhez. Az elkövetői kártérítéssel kapcsolatban az új ajánlás 13. cikk (3) bekezdése megfelel az EU-irányelv 16. cikk (2) bekezdésének. A 15. cikkel bevezetésre került a védelemhez való általános jog, amely cikk több vonatkozásban kapcsolódik az EU-irányelvhez, ahogy a 19. cikk szerinti támogatáshoz való áldozati jog is.

⁵³ Explanatory memorandum to Recommendation CM/Rec(2023)2 of the Committee of Ministers to member States on rights, services and support for victims of crime 8a továbbiakban: Explanatory memorandum to Recommendation CM/Rec(2023)2), point 7.,

https://search.coe.int/cm/Pages/result_details.aspx?ObjectID=0900001680aa1f4c

⁵⁴ Explanatory memorandum to Recommendation CM/Rec(2023)2), point 8-27.

⁵⁵ Explanatory memorandum to Recommendation CM/Rec(2023)2), point 30-32.

⁵⁶ Explanatory memorandum to Recommendation CM/Rec(2023)2), point 33.

⁵⁷ Explanatory memorandum to Recommendation CM/Rec(2023)2), point 37.,42.

⁵⁸ Explanatory memorandum to Recommendation CM/Rec(2023)2), point 39.

⁵⁹ Recommendation CM/Rec(2023)2, 5. cikk

⁶⁰ Recommendation CM/Rec(2023)2, 6. cikk

Az áldozatok jogainak átalakítását és átalakulását elemezve *Holder, Kirchengast* és *Gassel* mutattak rá arra, hogy ezen jogokat korábban bírálták és mítosznak, illuzórikusnak minősítették, de a bűncselekmények áldozatainak jogairól szóló mítosz végrehajtható valósággá vált⁶¹, amelynek szemtanúi lehetünk. Ahogy annak is, hogy az áldozati jogokat azért is bíráló érte, mert aláássák a bűnelkövető törvényes jogait, miközben mindkét jogosultságok köre mögött az átfogó emberi jogi keret van, az emberi jogok érvényesítése és érvényesülése. Különösen Európában a párhuzamosság és kölcsönhatás több esetben is kimutatható.

Irodalomjegyzék

- D MARDER, Ian – MASOPUST SACHOVA, Petra: How the Venice Declaration Contributes to the International Restorative Justice Framework. <https://www.euforumrj.org/en/how-venice-declaration-contributes-international-restorative-justice-framework>
- G.GASSEL Paul, RAY MORRIS, Michael: Defining 'Victim' Through Harm: Crime Victim Status in the Crime Victims' Rights Act and Other Victims' Rights Enactments. University of Utah College of Law Research Paper No. 537. American Criminal Law Review, Date Written: February 21, 2023, Forthcoming
- GÖRGÉNYI, Ilona: Aktualitások és kihívások a helyreállító igazságszolgáltatásban. *Miskolci Jogi Szemle*, 16(5), 154-167. <https://doi.org/10.32980/MJSz.2021.5.1463> 2021/3. különszám, 157.o.
- HOLDER, Robyn – KIRCHENGAST, Tyrone – CASSEL, Paul: Transforming crime victims' rights: from myth to reality. International Journal of Comparative and Applied Criminal Justice. Vol. 45, 2021, Issue 1, <https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/01924036.2020.1857278>
- L. SATTLER, Patricia: The Crime Victims' Rights Act: Rhetoric or reality? Greenwich Social Work Review, 2020, Vol 1, No 1 <https://doi.org/10.21100/gswr.v1i1.1104>
- PALI, Brunilda: Restorative Justice in the Victims' Directive. Survey Results. *European Forum for Restorative Justice*, 2017. <https://www.euforumrj.org/sites/default/files/2020-01/rj-in-the-vd-efrj-survey-report.pdf>, p. 6
- Jelentés a bűncselekmények áldozatainak jogaira, támogatására és védelmére vonatkozó minimumszabályok megállapításáról szóló 2012/29/EU irányelv végrehajtásáról (2016/2328(INI)), 2018. május 30.
- Commentary to Recommendation CM/Rec(2018) 8 of the Committee of Ministers to member States concerning restorative justice in criminal matters
- Draft Council Conclusions on Victims' Rights, Council of the European Union, 14056/19, 15.11.2019
- Council Conclusions on victims' rights, adopted on 3 December 2019. <https://www.consilium.europa.eu/en/meetings/jha/2019/12/02-03/>

⁶¹ HOLDER, Robyn – KIRCHENGAST, Tyrone – CASSEL, Paul: Transforming crime victims' rights: from myth to reality. International Journal of Comparative and Applied Criminal Justice. Vol. 45, 2021, Issue 1, <https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/01924036.2020.1857278>

- Az áldozatok jogairól szóló uniós stratégia (2020-2025), COM(2020) 258 final
 - Strengthening victims' rights: from compensation to reparation. For a new EU Victims' rights strategy 2020-2025, Report of the Special Adviser, J. Milquet, to the President of the European Commission, Jean-Claude Juncker – March 2019. https://ec.europa.eu/info/sites/default/files/strengthening_victims_rights_-_from_compensation_to_reparation.pdf
 - Kyoto Declaration on Advancing Crime Prevention, Criminal Justice and the Rule of Law: towards the achievement of the 2030 Agenda for Sustainable Development, 14th UN Crime Congress on Crime Prevention and Criminal Justice, Kyoto, 7–12, March 2021
 - Venice Declaration on the Role of Restorative Justice in Criminal Matters, Ministers of Justice of the Council of Europe Member States, 2021. <https://rm.coe.int/venice-ministerial-declaration-eng-4-12-2021/1680a4df79> (2022.03.12.)
 - Recommendation CM/Rec(2023)2 of the Committee of Ministers to member States on rights, services and support for victims of crime, <https://rm.coe.int/cm-rec-2023-2e-eng-recommendation-trafficking/1680ab4922>
 - Explanatory memorandum to Recommendation CM/Rec(2023)2 of the Committee of Ministers to member States on rights, services and support for victims of crime 8a, point 7.
-
-